

Poznámky k přednášce semiproporční volební systémy

POLb1109 Volební systémy

Výsledky na úrovni vícemandátového obvodu ($M = 4$)

Většinový

- Kandidátní listiny
 - A – 20 000 hlasů
 - B – 10 000 hlasů
 - C – 10 000 hlasů
- Kandidátní listina A získá 4 mandáty (tzv. stranické blokové hlasování – *party block vote*)

Poměrný

- Kandidátní listiny
 - A – 20 000 hlasů
 - B – 10 000 hlasů
 - C – 10 000 hlasů
- Zisk mandátů
 - A – 2 mandáty
 - B – 1 mandát
 - C – 1 mandát
- Pozn.: hlasy pro kandidátní listinu mohou být i součtem hlasů pro jednotlivé kandidáty (komunální volby v ČR)

Výsledek, který není ani většinový, ani poměrný

Poměrný (komunální volby v ČR)

Strana Kandidát	A	B	C
1	5200	2800	5000
2	5100	2700	2000
3	4900	2300	1600
4	4800	2200	1400
Celkem	20 000	10 000	10 000
Mandáty	2	1	1

Ani poměrný, ani většinový

Strana Kandidát	A	B	C
1	5200	2800	5000
2	5100	2700	2000
3	4900	2300	1600
4	4800	2200	1400
Celkem	20 000	10 000	10 000
Mandáty	3	0	1

Rozhodují individuální zisky (mandáty připadly čtyřem kandidátům s nejvíce hlasy), bez ohledu na součty hlasů pro nominující strany

Poznámka

- Semiproporční volební systémy umožňují většinové výsledky, poměrné výsledky i výsledky, které nejsou poměrné, ani většinové; liší se pravděpodobnost určitého výsledku u různých systémů (např. u systémů s menším počtem hlasů než mandátů je většinový výsledek v soutěživých volbách krajně nepravděpodobný)

Většinový výsledek v neomezeném hlasování a proč nenastane automaticky

- Zdánlivě logický – volič má tolik hlasů, kolik se obsazuje mandátů
- Řada voličů ale nebude volit plně stranicky
- Viz příklad – 3 strany, při volbě kandidátní listiny by volilo
 - A – 1000 voličů
 - B – 900 voličů
 - C – 800 voličů

Strana Kandidát	A	B	C
1	1000	900	800
2	1000	900	800
3	1000	900	800

Voliči volí plně stranicky a využijí všechny hlasy (volič strany A dá po jednom hlasu každému ze tří kandidátů strany A)

Strana Kandidát	A	B	C
1	1050	940	850
2	990	880	800
3	930	840	720

Reálně část voličů nepoužije všechny hlasy a/nebo nebude volit plně stranicky

Klonování kandidátů I.

Kandidát Preference	A	B	C
1.	200	300	500
2.	800	200	0
3.	0	500	500
Body za 1. (hlas x 3)	600	900	1500
Body za 2. (hlas x 2)	1600	400	0
Body za 3. (hlas x 1)	0	500	500
Body celkem	2200	1800	2000
Preference	A-B-C	B-A-C	C-A-B

- Kandidát A (s nejmenším jádrem voličů) těží z druhých preferencí voličů soupeřů + z toho, že kandidát C je nejméně preferován všemi svými nevoliči
- Strany mohou zvýšit šanci na úspěch „klonováním“; nominací více kandidátů
 - použitelné zejména v nepřímé volbě či s malým počtem voličů (efekt „klonování“ může oslabit chybná koordinace)

Klonování kandidátů II.

Kandidát Preference	A	B	C	c
1.	200	300	500	0
2	300	200	0	500
3	500	0	250	250
4	0	500	250	250
Body za 1. (hlas x 4)	800	1200	2000	0
Body za 2. (hlas x 3)	900	600	0	1500
Body za 3. (hlas x 2)	1000	0	500	500
Body za 4. (hlas x 1)	0	500	250	250
Body celkem	2700	2300	2750	2250
Preference	A-B-(C/c)	B-A-(C/c)	C-c-A-B	

- „Klonováním“ způsobilo:
 - voliči kandidáta C udělením druhé preference kandidátovi c snížili počty cenných druhých preferencí pro kandidáta A
 - zvýšila se bodová hodnota první preference
 - nominace kandidátů C a c zmátla ostatní voliče, jejich poslední preference je rozdělena (polovina C, polovina c); kandidát C tím dosáhne i na třetí preference

Proč nebude silnější strana usilovat o všechny mandáty v systému omezeného hlasování

- Obvod $M = 4$, volič disponuje 3 hlasy
- Strana A má 1000 voličů (odevzdají 3000 hlasů), strana B 720 voličů
- Pokud by každý kandidát strany A získal 750 hlasů, obsadí strana A všechny 4 mandáty (kandidáti strany B získají každý 720 hlasů)

Strana	A	B
Kandidát 1	1000	720
Kandidát 2	700	720
Kandidát 3	700	720
Kandidát 4	600	
Celkem hlasů	3000	2160

Koncentrace hlasů u kandidáta 1 (všichni voliči strany A volili lídra) a rozptýlení u ostatních způsobí, že zvoleni budou 3 kandidáti strany B; pro stranu A je tedy racionálnější i v takto výhodné konstelaci nominovat tři kandidáty a jeden mandát a priori přenechat straně B.

Proč je SNTV nepříjemný pro velké strany?

- Menší strany – logická je nominace jednoho kandidáta v obvodu
- Velké strany – snadno se dopustí jedné ze tří chyb:
 - nominace příliš velkého počtu kandidátů
 - nominace příliš malého počtu kandidátů
 - špatná koordinace hlasů (i při jinak perfektně vyladěném počtu kandidátů)
 - viz příklady pro hypotetické třímandátové obvody (zvolení tučně)

Příliš mnoho kandidátů

	A	B	C
Kandidát 1	15	19	21
Kandidát 2	15	16	
Kandidát 3	14		
Celkem	44	35	21
Při nominaci dvou kandidátů by strana A získala s jistotou 1 a pravděpodobně i dva mandáty			

Příliš málo kandidátů

	A	B	C
Kandidát 1	50	19	20
Kandidát 2		11	
Kandidát 3			
Celkem	50	30	20

Při nominace dvou kandidátů nehrozí straně A ztráta mandátu, ale měla by velkou šanci získat druhý.

Špatná koordinace

	A	B	C
Kandidát 1	55	16	14
Kandidát 2	10	5	
Kandidát 3			
Celkem	65	21	14

Nominace extrémně populárního kandidáta 1 (a neschopnost zajistit adekvátní podporu kandidátovi 2) vede k zisku jednoho mandátu v situaci, kdy stranu volí skoro 2/3 voličů v obvodu.